

Твоите права за защита на личните данни (текст на информационно-разяснителна брошура, предназначена за деца)

Защо правата за защита на данните са важни?

Когато става въпрос за личните ни данни, всички ние имаме редица права. **Възрастните и децата имат абсолютно еднакви права** и те се прилагат както в реалния свят, така и в онлайн пространството. Важно е да знаеш какви са твоите права за защита на данните, защото **това ще ти помогне да имаш контрол върху личните си данни** и също така ще ти помогне да проследиш дали организацията използва данните ти справедливо.

Кой отговаря за твоите права?

Можеш да „упражняваш“ правата си или с други думи да ги „използваш“, без значение от възрастта ти, но само ако е ясно, че ги разбираш и използването им няма да ти причини никаква вреда.

Малките деца (ненавършили 14 години) се нуждаят от своите родители или настойници, които да се грижат за личните им данни вместо тях. Колкото повече растеш обаче, толкова по-вероятно е сам да упражняваш правата си. Само защото ти отговаряш за личните си данни, не означава, че не можеш да поможеш родителите си за помощ. Всъщност може да има определени ситуации, в които е най-добре да поможеш родителя или настойника ти да ти помогне да използваш правата си за защита на данните.

Например родителите ти може да са създали спестовна сметка на твое име, в която да заделят пари за теб, докато навършиш пълнолетие. Като притежател на сметката, можеш да поискаш от банката да ти предостави данните, които тя има за теб. Въпреки това, част от тази информация може да е много техническа и трудна за разбиране.

В този случай е **по-добре да поможеш родителя или настойника си, или друг възрастен, на когото имаш доверие, да ти помогне да направиш това искане** и да се убеди, че разбираш напълно всичко.

Знай какво се случва с данните ти

Имаш право да знаеш какво се случва с твоите данни и защо. Това означава, че имаш право да знаеш кога личните ти данни се събират от някой друг. Известно още като **„правото да бъдеш информиран“**. То е едно от най-важните права за защита на данните, защото не можеш да контролираш данните си, ако не знаеш кой ги притежава или какво прави с тях.

Има определени неща, които една организация **трябва** да ти каже, когато събира твоите данни. Например, тя трябва да ти каже **коя е, какво точно прави с твоите лични данни и защо, колко дълго ще ги съхранява**, а също така трябва да ти каже и **какви са твоите права за тяхната защита и как можеш да ги упражниш** пред нея.

Законът казва, че организацията трябва да гарантират, че тази информация е наистина ясна и лесна за разбиране от децата. Също така трябва да е лесно за децата да намират тази информация. В случай че имаш въпроси, е добра идея да накараш родителите си да ти помогнат да я прочетеш.

Къде можеш да намериш тази информация?

Обикновено организацията поставя цялата тази информация в документ, който се нарича **„политика за поверителност“**, която обичайно можеш да намериш на техния уебсайт. Социалните мрежи и приложенията например, използват неща като **„изскачащите известия“**, за да ти напомнят за тази информация по различно време, така че определена информация за това какво се случва с данните ти може да изскача на екрана ти, ако направиш промени в настройките на профила си или ако се каниш да публикуваш снимка или видеоклип.

Защо е важно да четеш тези неща?

Може да бъде много изкушаващо просто да прескочиш тези известия, защото искаш да продължиш със създаването на своя профил, да чатиш с приятелите си или да публикуваш свои снимки. Политиките за поверителност често са наистина дълги и не са толкова забавни за четене. Но е добре да си създадеш навика да ги разглеждаш, защото те съдържат много важна информация, която трябва да знаеш.

Получаване на копие от твоите данни

Имаш **право да получиш копие от всяка информация, която дадена организация притежава за теб**. Това е още известно като **„правото на достъп“**.

Какво да направиш, ако искаш копие от данните, които социалните мрежи имат за теб?

Социалните мрежи обикновено имат специален инструмент за **„достъп до моите данни“** или **„изтегляне на моите данни“** в страницата с настройки на профила, който ти позволява да направиш това бързо и лесно. Въпреки това имаш право да поискаш директно копие от твоите данни, като например изпратиш имейл до организацията или като се обадиш на тяхното бюро за помощ. Важното нещо тук е, че те трябва да направят **лесен** достъп до личните ти данни.

Има ли ограничения за това, което можеш да получиш?

Понякога може да има определени правила, които да попречат на дадена организация да ти даде пълно копие на данните ти. Една от причините за това е, че **данните често могат да включват повече от един човек**. Такива са например груповите снимки или съобщенията между теб и твои приятели в социалните мрежи. Ако поискаш данни, включващи и други хора освен теб, организацията ще трябва да помисли внимателно какво е справедливо за всички и може да се наложи да предостави само част от данните. Но все пак трябва да ти отговорят и да ти дадат колкото могат повече данни.

Има ли някакви специални думи, които трябва да използваш, за да направиш искане за достъп до данните си?

Не е необходимо да споменаваш никакви закони или да използваш специални думи, когато питаш за своите данни. Всичко, което има значение, е да е ясно, че искаш копие от твоите данни.

След като отпратиш искането си, организацията трябва да ти отговори в рамките на един месец. Ако не получиш отговор в рамките на този един месец, можеш да се оплачеш на Комисията за защита на личните данни (КЗЛД).

Също така имаш право да **преместиш личните си данни от една организация в друга**. Това е известно като „**правото на преносимост**“ на данните. Може да използваш това право, ако сменяш доставчика си на имейл и искаш да копираш всичките си контакти. Важно е да знаеш, че има някои правила за това кога може да използваш това право и може да не е възможно винаги да го направиш, но винаги може да поискаш от организацията или КЗЛД съвет, ако не си сигурен.

Изтриване на твоите данни

Известно още като „**правото на изтриване**“. Това право може да бъде важно, когато си предоставил личните си данни на социална мрежа, но след това промениш решението си и поискаш от нея да изтрие профила ти. В този случай **децата имат специална защита**.

Важно е да запомниш, че само защото си поискал от социална мрежа да изтрие част от твоите данни, като например снимка, която си публикувал, това не означава, че същата снимка ще бъде изтрита от телефоните на всички, които може да са я запазили или да са направили екранна снимка (screenshot). Така че **не забравяй да помислиш, преди да публикуваш**.

Това означава ли, че можеш да накараш всеки да изтрие всичките ти данни, когато пожелаеш?

Не, защото ще **има някои ситуации, в които не можеш да използваш правата си за защита на данните**. Има много примери от ежедневието, когато една организация трябва да съхранява твоите лични данни, независимо дали си съгласен с това или не. Например, училището ти трябва да пази определена информация за теб, като твоето име, къде живееш и кои са родителите ти. Не можеш да накараш училището да изтрие тази информация, защото е необходимо да знае тези неща за теб.

Имаш право да поискаш изтриване на личните ти данни, само в определени случаи. Например, ако организацията използва личните ти данни въз основа на изразено от теб съгласие, но по-късно си променил решението си, или ако поначало организацията е събрала твоите лични данни без основателна причина. Обичайно в тези случаи имаш право да поискаш от организацията да изтрие личните ти данни.

Коригиране на грешки в данните ти

Освен изтриване на данните си, ти също имаш **право да поискаш от организациите да ги коригират или да ги актуализират**, ако смяташ, че има грешка в тях или нещо липсва или е остаряло. Това се нарича „**право на коригиране**“. Може да използваш това право, ако си променил телефонния си номер и искаш твоят спортен клуб да актуализира тази информация, така че да не пропускаш никакви важни съобщения за мачове или тренировки.

Кажи „не“ на тези, които използват твоите данни

Това е известно още като „**право на възражение**“. Това означава, че имаш **право да кажеш на организацията, че не си съгласен да използва твоите лични данни и да поискаш да спре да го прави**. Има определени случаи, когато можеш да използваш това право, но има и такива при които не можеш. Например, ако организация използва твоите лични данни, за да ти изпраща по имейл или поща информация за продукти, които се опитва да ти рекламира и продаде. В този случай, по всяко време, можеш да поискаш тя да спре да ти праща такива съобщения.

Обърка ли се вече? Ако не искаш организация да използва твоите данни, тогава със сигурност ли тя трябва да спре?

Важно е да разбереш, че не всички организации се нуждаят от твоето разрешение, за да използват данните ти. Някои имат задължението да съхраняват твоите данни, като например различните държавни органи. Други организации може да имат наистина основателна причина да използват твоите данни, без да искат твоето разрешение при определени обстоятелства. Пример може да са камерите за видеонаблюдение в местния търговски център. Търговският център не трябва да иска разрешение от посетителите, за да ги записва чрез системата си за видеонаблюдение, тъй като камерите са необходими за предотвратяване на престъпления и опазване на сигурността на клиентите и персонала. Когато обаче става дума за деца, организациите трябва да полагат допълнителни грижи и да се уверят, че причината за използването на лични данни не причинява каквато и да е вреда на децата.

Кажи „не“, когато важни за теб решения се вземат само от компютри

Решенията, взети изцяло от компютри, се случват толкова често, когато сме онлайн, че ние едва ги забелязваме. Така например съдържанието, което виждаме, когато превъртаме екрана на телефона в социалните мрежи или рекламите, които получаваме, когато отворим нова уеб страница, са резултат от решения на компютри, които се вземат въз основа на нашите лични данни.

Защо това е важно?

Защото законът казва, че **във всички важни решения, които се вземат въз основа на твоите лични данни, трябва да участват реални хора**. Примери за важни решения могат да бъдат разглеждането от банка на искане за кредит, разглеждането на заявление при кандидатстване за работа или кандидатстване в университет. Ако се притесняваш, че дадена организация е взела важно решение за теб, като е използвала само компютри, без участието на хора, имаш право да поискаш това решение да ти бъде обяснено, да задаваш въпроси относно решението, както и да изискваш участието на истински жив човек при неговото вземане. Ако все още не си доволен, можеш да се оплачеш на КЗЛД.

Как да се оплачеш? Като подадеш жалба до КЗЛД.

Това можеш да разбереш от секция „**Подаване на жалби и сигнали**“ в нашия уебсайт: <https://www.cdpd.bg>. В случай че имаш въпроси за това, можеш да ни се обадиш и на телефоните, публикувани в секция „**Контакти**“. При всички случаи сподели със своя родител или настойник, защото той ще ти е необходим, за да подадеш жалба до нас.